

**Балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын
іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша
мамандарына арналған «Балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі
менеджмент» біліктілікті арттыру курсының білім беру бағдарламасы**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша мамандарына арналған «Балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі менеджмент» біліктілікті арттыру курсының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) элеуметтік-педагогикалық бағытта балаларға қосымша білім беруді дамытуға және әрі қарай жетілдіруге қатысты сұрақтарды қамтиды, педагогтердің теориялық, практикалық білімдерін жаңартуды және кәсіби дағдыларын кеңейтуді, оларға әдістемелік көмек көрсетуді қарастырады.

2. Бағдарлама Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК педагогтердің кәсіби қиындықтары мен қажеттіліктерін сауалнама жүргізу арқылы диагностикалау, сондай-ақ талдау жолымен әзірленді.

3. Біліктілікті арттыру курсының (бұдан әрі – Курс) ұзақтығы 80 сағатты құрайды. Сабақ кестесін құрастыру барысында ғылым мен педагогикалық технологиялардың жаңартылуын ескере отырып, бағдарлама тақырыбына өзгеріс енгізуге болады.

4. Курстың білім беру үдерісі оқытудың интерактивті формаларын қамтиды: дәріс, практикалық сабақ, шығармашылық шеберхана, шеберлік сынып, шағын топтарда жұмыс, дөңгелек үстел, конференция, тренинг, жобаларды қорғау.

5. Бағдарлама балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын қосымша білім беру ұйымдары педагогтерінің кәсіби және педагогикалық шеберліктерін жетілдіруге бағытталған.

6. Бағдарлама жинақталған тәжірибесін таратқан педагогтермен тікелей байланысуға, олардың қызметін инновациялық тұрғыдан талдау және зерделенген тәжірибесі негізінде педагогикалық қызметтің вариативтік моделін құруға мүмкіндік береді.

7. Бағдарлама балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша мамандардың кәсіби құзыреттілігін дамытуға және жетілдіруге ықпал етеді, педагогтің кәсіби және жалпы мәдениетінің негізін құрайтын қолданбалы, іргелі және әдіснамалық білімнің бірлігін, оның жаңа мәселелер мен міндеттерді қою мен шешуге бағдарлануын, әдістемелік жұмыс тәжірибесін, басқару жүйесін жалпылау мен таратуды қамтамасыз етеді.

2-тарау. Глоссарий

8. Бағдарламада қолданылатын ұғымдар:

1) әлеуметтену – тұлғаның әлеуметтік жүйеге араласуы, әлеуметтік ортаға оның әлеуметтік нормаларын, ережелері мен құндылықтарын, білімге, қоғамға табысты қызмет етуге мүмкіндік беретін дағдыларды игеру арқылы араласу үдерісі;

2) балаларға қосымша білім беру – баланың зияткерлік, рухани-адамгершілік, дене бітімін жетілдірудегі білім беру қажеттіліктерін жан-жақты қанағаттандыруға бағытталған білім берудің түрі; меншік түріне және ведомстволық бағыныстылығына қарамастан қосымша білім беру ұйымдары ұсынатын қызмет;

3) балаларға қосымша білім беру бағдарламасы – педагогикалық үдерістің барысы мен бағытын реттейтін ішкі нормативтік құжат;

4) менеджмент – өндірісті басқару әдістерінің, нысандары мен құралдарының жиынтығы, ол оны неғұрлым тиімді пайдалануға мүмкіндік береді;

5) өзін-өзі жүзеге асыру – белгілі бір іс-әрекет арқылы адамның құлшынысын, оның әлеуеті мен талантын іске асыру.

3-тарау. Бағдарлама тақырыптары

9. Теориялық және практикалық академиялық сағаттар саны көрсетілген Бағдарлама тақырыптары:

1) нормативтік құқықтық модуль – 6 сағат (6 – теория).

Кіріспе. Қазақстан Республикасында балаларға қосымша білім беру: жағдайы және даму келешегі – 2 сағат (2 – теория).

Балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың қызметтерін реттейтін заңнамалық және нормативтік құқықтық негіздері – 2 сағат (2 – теория).

Білім беру ұйымдарында сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралары – 2 сағат (2 – теория);

2) психологиялық-педагогикалық модуль – 12 сағат (6 – теория, 6 – практика).

Балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардағы білім беру үдерісінің психологиялық-педагогикалық аспектілері – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Қосымша білім беру жағдайында білім алушы тұлғасының қалыптасуын психологиялық қолдау және сүйемелдеу – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Қосымша білім беру жағдайында білім алушының жетістіктерін ынталандыру – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика);

3) теориялық-технологиялық модуль – 28 сағат (16 – теория, 12 – практика).

Мектептен тыс ұйым – қосымша білім беру ұйымының инновациялық моделі және білім беру ұйымдарымен өзара ынтымақтастықтағы ресурстық орталық – 6 сағат (2 – теория, 4 – практика).

Педагогикалық менеджмент – білім беру үдерісін басқару принциптері, әдістері, ұйымдастыру нысандары мен технологиялық тәсілдерінің кешені – 2 сағат (2 – теория).

Инновациялық жобалар, медиа-идеялар, бизнес-бастамалар балаларға қосымша білім беру жүйесінде тәрбиеленушінің заманауи моделін қалыптастыру платформасы – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

STEM-білім беру – білім алушылардың әлеуметтенуі мен тұлғалық жетілу факторы – 2 сағат (2 – теория).

Балалардың зияткерлік қабілеттерін дамытудағы заманауи технологиялардың мүмкіндіктері. Дарынды балалармен жұмыс әдістемесі – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі акмеологиялық тәсілдер – 2 сағат (2 – теория).

Балаларға жалпы орта, қосымша және инклюзивті білім беру ұйымдарының өзара әрекеттесуіне ықпал ететін интеграция тәсілдері – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Ата-аналар қауымдастығымен жұмысты ұйымдастырудың жаңа нысандары. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс мазмұны мен нысандары – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика);

4) практикаға бағдарланған модуль – 34 сағат (12 – теория, 22 – практика).

Білім беру ұйымын басқару. Басқару теориясының негіздері (менеджмент негіздері). Мектептен тыс ұйымдарды ұйымдастыру мәдениеті – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың әдістемелік қызметі. Ішкі және сыртқы әдістемелік қызметтің функционалдық моделін іске асыру – 2 сағат (2 – практика).

Қосымша білім беруде оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Мектептен тыс ұйымның басқару құрылымдары – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Балаларға қосымша білім беру бағдарламасын іске асыратын ұйымның іс қағаздарын жүргізу – 2 сағат (2 – практика).

Компьютерлік технологияларды қолдану. Цифрландыру – білім беру ұйымы менеджменті құрылымының маңызды компоненті – 2 сағат (2 – практика).

Түрлі ұйымдық-құқықтық нысандағы және меншік нысанындағы ұйымдардың қызметін қамтамасыз ету: құқықтық, лицензиялық құжаттар.

Қаржылық тәртіпті сақтау – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Қосымша білім беру педагогтерінің кәсіби шеберлігін дамыту бойынша ғылыми-әдістемелік жұмыс. Қосымша білім беру педагогтерін аттестаттауға қойылатын заманауи талаптар. Портфолионы ресімдеу ережесі – 4 сағат (2 – теория, 2 – практика).

Білім берудің жаңа буын бағдарламалары – 2 сағат (2 – теория).

Ведомствоаралық ынтымақтастық, барлық әлеуметтік ресурстарды білім беру жобалары мен бағдарламаларында пайдалану. Жобаларды қорғау – 6 сағат (6 – практика).

Барлығы – 80 академиялық сағат: теория – 40, практика – 40.

4-тарау. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

10. Бағдарлама мақсаты: балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша мамандардың білімін жаңарту және кәсіби шеберлігін жетілдіруге жағдай жасау.

11. Бағдарлама мақсатына жету үшін келесі міндеттер айқындалған:

1) қосымша білім беру жүйесіндегі заңнамалық және нормативтік құқықтық актілердегі, басқару принциптерімен, әдістерімен, педагогикалық кеңес пен әдістемелік бірлестіктің жұмысындағы жаңартулармен тыңдаушыларды таныстыру;

2) білім беру ұйымдарының жұмысы мен мектепішілік бақылауды жоспарлау туралы түсінік алу;

3) балаларға қосымша білім берудің нақты оқу пәні мәнмәтінінде педагогикалық қызметтің жекелеген компоненттерін немесе тұтас білім беру үдерісін жобалау;

4) педагогтерге әдістемелік және тәжірибелік көмек көрсету.

12. Курстың соңында балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша мамандардың білімі жаңартылады және кәсіптік құзыреттілік дағдылары жетілдіріледі.

Курс соңында тыңдаушылар:

1) біледі:

балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың қызметтерін реттейтін заңнамалық және нормативтік құқықтық негіздерін;

Қазақстан Республикасында балаларға қосымша білім беру: жағдайын және даму келешегін;

балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі педагогикалық менеджмент негіздерін;

білім беру ұйымдарында сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларды.

2) меңгереді:

балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардағы білім беру үдерісінің психологиялық-педагогикалық аспектілерін қолдануды;

қосымша білім беру жағдайында білім алушының жетістіктерін ынталандыруды қолдануды;

білім беру ұйымдарымен өзара әрекеттестікте мектептен тыс ұйымдардың инновациялық үлгісі мен ресурстық орталықтар ретіндегі мүмкіндіктерін қолдануды;

білім берудің жаңа буын бағдарламаларын қолдануды.

3) дағдысын қалыптастырады:

кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алуда бос уақытты мазмұнды ұйымдастыруды;

балаларға жалпы орта, қосымша және инклюзивті білім беру ұйымдарының өзара әрекеттесуіне ықпал ететін интеграция тәсілдерді;

оқу-тәрбие үдерісін, әдістемелік қызметін басқару негіздерін;

балаларға қосымша білім берудің оқу үдерісіндегі STEM технологияларды.

5-тарау. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

13. Бағдарлама құрылымы:

- 1) жалпы ережелер;
- 2) глоссарий;
- 3) бағдарлама тақырыптары;
- 4) бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері;
- 5) бағдарламаның құрылымы мен мазмұны;
- 6) оқу процесін ұйымдастыру;
- 7) бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі;
- 8) оқыту нәтижелерін бағалау;
- 9) курстан кейінгі қолдау;
- 10) негізгі және қосымша әдебиеттер тізімімен қамтылады.

14. Бағдарламаның мазмұны төрт модульден тұрады:

- 1) нормативтік құқықтық;
- 2) психологиялық-педагогикалық;
- 3) теориялық-технологиялық;
- 4) практикаға бағдарланған.

15. Нормативтік құқықтық модуль балаларға қосымша білім берудің заңнамалық, нормативтік құқықтық базасының жаңару, қазақстандық білімнің жаңғыру бағыттары бойынша сұрақтарды ашады.

Модульдің болжамды тақырыптары:

1) Қазақстан Республикасында балаларға қосымша білім беру: жағдайы және даму келешегі;

2) балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың қызметтерін реттейтін заңнамалық және нормативтік құқықтық негіздері;

3) білім беру ұйымдарында сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралары.

16. Психологиялық-педагогикалық модуль жас ерекшеліктерін ескере отырып, балаларды тәрбиелеудің, бала тұлғасын дамытудың психологиялық-педагогикалық аспектілері туралы білімдерін жетілдіруді болжайды, педагогикалық ұжымдағы тұлғааралық қарым-қатынас және шиеленістердің алдын алу мәселелерін қарастырады.

Модульдің болжамды тақырыптары:

1) балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардағы білім беру үдерісінің психологиялық-педагогикалық аспектілері;

2) қосымша білім беру жағдайында білім алушы тұлғасының қалыптасуын психологиялық қолдау және сүйемелдеу;

3) қосымша білім беру жағдайында білім алушының жетістіктерін ынталандыру.

17. Теориялық-технологиялық модуль жаңа педагогикалық, жобалық және зерттеу технологияларды, қосымша білім беру ұйымдарындағы жұмыстың мазмұны мен нысандарын, оларды қолдану ерекшеліктерін, негізгі күтілетін нәтижелерді ашады.

Модульдің болжамды тақырыптары:

1) мектептен тыс ұйым - қосымша білім беру ұйымының инновациялық моделі және білім беру ұйымдарымен өзара ынтымақтастықтағы ресурстық орталық;

2) педагогикалық менеджмент - білім беру үдерісін басқару принциптері, әдістері, ұйымдастыру нысандары мен технологиялық тәсілдерінің кешені;

3) инновациялық жобалар, медиа-идеялар, бизнес-бастамалар балаларға қосымша білім беру жүйесінде тәрбиеленушінің заманауи моделін қалыптастыру платформасы;

4) STEM-білім беру – білім алушылардың әлеуметтенуі мен тұлғалық жетілу факторы;

5) балалардың зияткерлік қабілеттерін дамытудағы заманауи технологиялардың мүмкіндіктері. Дарынды балалармен жұмыс әдістемесі;

6) балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі акмеологиялық тәсілдер;

7) балаларға жалпы орта, қосымша және инклюзивті білім беру ұйымдарының өзара әрекеттесуіне ықпал ететін интеграция тәсілдері;

8) ата-аналар қауымдастығымен жұмысты ұйымдастырудың жаңа нысандары. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс мазмұны мен нысандары.

18. Практикаға бағдарланған модуль тәжірибеге бағытталған білім беруге көшу жағдайында педагогикалық қызметті жетілдіруге, тәжірибелік сабақтар барысында игерілуі мүмкін инновациялық жобаларды іске асыруға ықпал етеді.

Модульдің болжамды тақырыптары:

- 1) білім беру ұйымын басқару. Басқару теориясының негіздері (менеджмент негіздері). Мектептен тыс ұйымдарды ұйымдастыру мәдениеті;
- 2) балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың әдістемелік қызметі. Ішкі және сыртқы әдістемелік қызметтің функционалдық моделін іске асыру;
- 3) қосымша білім беруде оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру;
- 4) мектептен тыс ұйымның басқару құрылымдары;
- 5) балаларға қосымша білім беру бағдарламасын іске асыратын ұйымның іс қағаздарын жүргізу;
- 6) компьютерлік технологияларды қолдану. Цифрландыру – білім беру ұйымы менеджменті құрылымының маңызды компоненті;
- 7) түрлі ұйымдық-құқықтық нысандағы және меншік нысанындағы ұйымдардың қызметін қамтамасыз ету: құқықтық, лицензиялық құжаттар. Қаржылық тәртіпті сақтау;
- 8) қосымша білім беру педагогтерінің кәсіби шеберлігін дамыту бойынша ғылыми-әдістемелік жұмыс. Қосымша білім беру педагогтерін аттестаттауға қойылатын заманауи талаптар. Портфолионы ресімдеу ережесі;
- 9) білім берудің жаңа буын бағдарламалары;
- 10) ведомстволық ынтымақтастық, барлық әлеуметтік ресурстарды білім беру жобалары мен бағдарламаларында пайдалану.

6-тарау. Оқу процесін ұйымдастыру

19. Оқу процесін ұйымдастыру аудиториялық және қашықтықтан оқыту түрінде сабақтар өткізуді, сондай-ақ, тыңдаушылардың өз бетінше жұмыс жасауын қарастырады.

20. Бағдарлама педагогтердің шығармашылығын таныту үшін дәстүрлі және инновациялық тәсілдерді қолдана отырып, қажетті жағдай жасайды. Бағдарлама педагогтердің шығармашылығын таныту үшін дәстүрлі және инновациялық тәсілдерді қолдана отырып, қажетті жағдай жасайды. Бағдарлама заманауи талаптарға сәйкес балаларға қосымша білім беру қызметін және даму үдерісін заңнамалық және нормативтік құқықтық, ғылыми-зерттеу, бағдарламалық-әдістемелік, практикалық қамтамасыз етуге және Қазақстан Республикасының қосымша білім беру сапасын жетілдіру бойынша мақсаттылық, тұтастық және әрекеттердің жүйелілігін қамтамасыз етуге бағытталған теориялық және практикалық сабақтарды қамтиды.

21. Оқу процесі оқытудың интерактивті әдістері арқылы жүзеге асырылады: пікірсайыстар, тренингтер, бейнефильмдерді талқылау, мәселелерді бірге шешу, жобаларды қорғау.

22. Курс тыңдаушыларының мақсатты тобы: меншік нысанына және ведомстволық бағыныстылығына қарамастан балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша

мамандары.

7-тарау. Бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі

23. Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету – бұл Бағдарламаның модульдері бойынша қажетті барлық оқу-әдістемелік құжаттардың және материалдардың көмегімен қосымша білім беру ұйымдарының педагогтері мен бейіні бойынша мамандарын оқытуды ұйымдастыру және оны іске асыру үшін қажетті жиынтық.

24. Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мынадай материалдардан тұрады.
оқу-әдістемелік құралдар;
тренер/оқытушы/тьютор, тыңдаушыға арналған әдістемелік ұсынымдар;
дәріс конспектісі;
практикалық сабақтар бойынша құралдар;
білуін, меңгеруін, дағдысын бақылау материалдары;
гlossарий (анықтамалық, сөздік);
таныстырылым және үлестірмелі материалдар;
практикалық сабақтың әдістемелік материалдары;
аудио, бейне және мультимедиялық материалдар;
негізгі, қосымша әдебиеттер ретінде тыңдаушыларға ұсынылатын оқу әдебиеттерінің тізімдері және басқалар.

Оқу-әдістемелік кешендер басылымдық (кітаптар, кітапшалар) нұсқасында, электронды түрінде де қолданылуы мүмкін.

25. Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету Бағдарламаның модульдері бойынша:

- 1) нормативтік құқықтық модуль – Қазақстан Республикасының білім мәселелері бойынша заңнамалық және нормативтік-құқықтық актілерімен;
- 2) психологиялық-педагогикалық модуль – электрондық оқыту ресурстарымен (аудио, бейне материалдары, анимация және суретпен сипаттау), тренингтің, практикалық сабақтың әдістемелік материалдарымен;
- 3) теориялық-технологиялық модуль – оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыру бойынша бағдарламалармен, білім мазмұнын жаңарту бойынша әдістемелік ұсынымдармен, оқу-әдістемелік құралдарымен, оқу-анықтамалық (гlossарий, анықтамалық, сөздік және басқа) материалдарымен;
- 4) практикаға бағдарланған модуль – заманауи оқу-әдістемелік кешендердің, практикалық сабақтардың, шеберлік сыныптардың, тренингтердің, таныстырылым материалдарының әзірлемелерімен;
- 5) әр модуль – басылып шыққан немесе электронды нұсқадағы дәрістердің конспектілерімен іске асырылады.

8-тарау. Оқу нәтижелерін бағалау

26. Курс соңында балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша мамандардың білімдерін жаңарту, толықтыру және кәсіби құзыреттілік дағдыларын жетілдіру қарастырылады.

27. Оқу процесінің соңында тыңдаушылардың білімдерін бақылау және бағалау мақсатында (таңдау бойынша):

- 1) жобаны презентациялау;
- 2) қорытынды тестілеу жүргізіледі.

28. Курстың қорытындысы бойынша тест тапсырмалары:

1) білім беру жүйесіндегі заңнамалық және нормативтік құқықтық актілерді;

2) қосымша білім беру ұйымдарын басқаруға заманауи тәсілдерді;

3) шығармашылық қызмет үдерісінде психологиялық-педагогикалық аспектілерді;

4) оқытудың инновациялық технологиялары мен әдістерін білуге қатысты сұрақтарды қамтиды.

29. Курстың қорытындысы бойынша жобаның тұсаукесері зерттеу жұмысын жеке немесе оқыған модульдер бойынша топта қорғауды қарастырады.

30. Бағдарламаны іске асырудың қорытындысы бойынша бақылау жұмысын бағалау өлшемдері.

«Сынақ» (тест: 50 пайыз және одан жоғары) – педагог және бейіні бойынша маман орындалған тапсырманың проблемалық саласын біледі, шешілетін проблеманың бастапқы себептерін түсінеді, тапсырманы орындау үшін білімдерін қолданады, проблеманы шешу үшін тәсілдерді (әдістер, құралдар, нысандар, аспаптар және тағы басқа) талдайды және жинақтайды, күнделікті практика проблемаларын шешу үшін тапсырманы орындау маңыздылығын бағалайды.

«Сынақтан өтпейді» (тест: 50 пайыздан төмен) – педагог және бейіні бойынша маман орындалған тапсырманың проблемалық саласын жеткіліксіз біледі, шешілетін проблеманың бастапқы себептерін түсінбейді, тапсырманы орындау үшін білімдерін қолданбайды, проблеманы шешу үшін тәсілдерді (әдістер, құралдар, нысандар, аспаптар және тағы басқа) талдай алмайды және жинақтай алмайды, күнделікті практика проблемаларын шешу үшін тапсырманы орындау маңыздылығын төмен бағалайды.

9-тарау. Курстан кейінгі қолдау

31. Курстан кейінгі қолдау педагогтің жеке міндеттерін шешуге бағдарланған, мынадай элементтерден тұрады: өзін анықтауы, құзыреттілігінің өзектілігі, кері байланыс, үздіксіздік. Курстан кейінгі кезең толық жасалған рефлексияны, Курстан соң олардың іске асыратын қызметі туралы

шығармашылық есебін болжайды.

32. Курстан кейінгі қолдау көрсетуде педагогтің қызметіне мынадай нысандар қолданылады:

- 1) кәсіби дамуының нәтижелері;
- 2) педагог Курс өткен соң бірінші күнтізбелік жыл ішінде үштен кем емес өзіндік жұмысын ұйымдастыру және өткізу;
- 3) Курстан өткен және алған білімін, біліктілігін, дағдыларын жұмыс тәжірибесінде қолданатын педагогтерді тәжірибе алмасу бойынша іс-шараларға қатысуға тарту, олардың іс-тәжірибесін көпшілік алдында мойындау;
- 4) Курс бағдарламасына түзету енгізу.

33. Педагогтің қызметіне курстан кейінгі қолдау көрсету мониторингі үш жыл бойы жылына бір рет сырттай немесе қашықтық нысанында өткізіледі.

34. Курстан соң әр тыңдаушы кәсіби дамуының жеке жоспарын даярлайды және курс ұйымдастырушыларына шығармашылық есебін жібереді.

10-тарау. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

35. Курстың оқу процесін жүргізу барысында қолданылатын негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі:

1) Әдістемелік ұсынымдар «Қазақстан Республикасының қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдайындағы қосымша білім беру» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2013 ж.;

2) «Қосымша білім беру жағдайында оқытудың интерактивті түрлерін ұйымдастыру және білім беру мазмұнын жаңарту (ғылыми-техникалық бағыт: робототехника, технопарктер, бизнес-инкубаторлар және басқалар)» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2013 ж.;

3) Шиеленістік жағдайларды шешу, толеранттылық және әр алуан мәдени ортада әрекеттесу бойынша әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру. Білім беру жүйесінің басшыларына, психологтарына, педагогтеріне және әлеуметтік қызметкерлеріне арналған әдістемелік құрал. Асылбекова Л.У. – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2013 ж.;

4) «Балалардың функционалдық сауаттылығына бағытталған қосымша білім беру мазмұнын жаңартудың ғылыми-әдістемелік негіздері» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2013 ж.;

5) Әдістемелік нұсқаулықтар «Қосымша білім беру ұйымдарының (жас натуралистер, техниктер және т.б. станциялары) қызметін бейінді мектеп бағдарламасымен интеграциялау» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2014 ж.;

6) Әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастыру – қосымша білім беру педагогтерінің кәсіби құзыреттілігін дамыту шарты – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2014 ж.;

7) Әдістемелік ұсынымдар «Қазақстан Республикасында балаларға қосымша білім беру: жағдайы және даму болашағы» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2015 ж.;

8) Әдістемелік ұсынымдар «Балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі кәсіби бағдарлау қызметі» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2015 ж.;

9) Әдістемелік ұсынымдар «Қосымша білім беру ұйымдарының, оның ішінде туристік-өлкетану бейіндегі қызметтерінің сапасын және қызметінің нәтижелілігін бағалау критерийлері» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2016 ж.;

10) Әдістемелік ұсынымдар «Қосымша білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың шығармашылық дамуы» – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2018 ж.;

11) Қазақстан Республикасында балаларға қосымша білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдері – «Республикалық қосымша-білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Нұр-Сұлтан, 2019 ж.;

12) «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру жағдайындағы тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері, 2019 ж.;

13) Менеджмент. Есполов Т.И., Сулейменов Ж.Ж. Алматы, 2003 ж.;

14) Менеджмент. Рахымбаев А.Б. Сабатаева Б.О. Бельгибаев А.Қ. «Нұр-пресс», Алматы, 2006 ж.;

15) «Методические рекомендации по внедрению STEM образования», Ы. Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясы, Астана, 2017 ж.;

16) Психология конфликта. Гришина Н.В. М., 2008 ж.;

17) Управление образовательными системами. Шамова Т.И., Третьяков П.И., Капустин Н.П. 2002 ж.;

18) Психологическая школа молодежных лидеров. Чернышев А.С. М., 2005 ж.;

19) Педагогическая этика. Мишаткина Т.В. Минск, 2004 ж.;

20) Психология и этика: делового общения. Лавриненко В.Н. и др. М., 1997 ж.;

21) Основополагающие идеи в Менеджменте. Уроки основоположников менеджмента и управленческой практики. Дункан Джек У. М., 1996 ж.;

22) Педагогический менеджмент: 50 ноу-хау в управлении педагогическими системами. Симонов В.П. М., 1999 ж.;

23) Педагогический менеджмент как особый вид управленческой деятельности. Хафизова А.М. 2005 ж.

**Образовательная программа курса повышения квалификации
«Менеджмент в системе дополнительного образования детей»
для педагогов и специалистов по профилю организаций, реализующих
образовательные программы дополнительного образования детей**

Глава 1. Общие положения

1. Образовательная программа курса повышения квалификации «Менеджмент в системе дополнительного образования детей» для педагогов и специалистов по профилю организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей (далее – Программа), включает в себя круг вопросов, касающихся развития и дальнейшего совершенствования дополнительного образования детей социально-педагогического направления, предусматривает обновление теоретических, практических знаний, умений и расширение профессиональных навыков педагогов, оказание им методической помощи.

2. Программа разработана РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования» Министерства образования и науки Республики Казахстан на основе диагностики путем анкетирования профессиональных затруднений и потребностей педагогов, также анализа законодательных и нормативных правовых актов Республики Казахстан на предмет изменения действующих или появления новых требований.

3. Продолжительность Курса повышения квалификации (далее – Курс) составляет 80 часов. При составлении расписания допускаются изменения в тематике Программы с учетом обновлений науки и педагогических технологий.

4. Образовательный процесс Курса включает интерактивные формы обучения: лекция, практическое занятие, творческая мастерская, мастер-класс, работа в малых группах, круглый стол, конференция, тренинг, защита проектов.

5. Программа направлена на совершенствование профессионального и педагогического мастерства педагогов организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей.

6. Программа позволяет напрямую взаимодействовать с педагогическими работниками, обобщившими накопленный опыт, проанализировавшими свою деятельность с точки зрения инновационности и на основе изученного опыта спроектировать вариативную модель педагогической деятельности.

7. Программа способствует развитию и совершенствованию профессиональных компетентностей педагогов и специалистов по профилю организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей, обеспечивает единство прикладных, фундаментальных и методологических знаний, составляющих основу профессиональной и общей культуры педагога, его ориентацию к постановке и решению новых проблем и задач, обобщение и распространение опыта методической работы, системы

управления.

Глава 2. Глоссарий

8. Понятия, используемые в Программе:

1) социализация – процесс интеграции индивида в социальную систему, вхождение в социальную среду через овладение её социальными нормами, правилами и ценностями, знаниями, навыками, позволяющими ему успешно функционировать в обществе;

2) дополнительное образование детей – вид образования, направленный на всестороннее удовлетворение образовательных потребностей ребенка в интеллектуальном, духовно-нравственном, физическом совершенствовании; услуга, предоставляемая организациями дополнительного образования независимо от формы собственности и ведомственной принадлежности;

3) программа дополнительного образования детей – внутренний нормативный документ, регламентирующий ход и направление педагогического процесса;

4) менеджмент – совокупность методов, форм и средств управления производством, позволяющая использовать его наиболее эффективно;

5) самореализация – воплощение задатков человека, его потенциала и талантов через определенную деятельность.

Глава 3. Тематика Программы

9. Тематика Программы с указанием количества теоретических и практических академических часов:

1) нормативный правовой модуль – 6 часов (6 – теория).

Введение. Дополнительное образование детей в Республике Казахстан: состояние и перспективы развития – 2 часа (2 – теория).

Законодательные и нормативные правовые основы регулирования деятельности организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей – 2 часа (2 – теория).

Антикоррупционные меры в организациях образования – 2 часа (2 – теория);

2) психолого-педагогический модуль – 12 часов (6 – теория, 6 – практика).

Психолого-педагогические аспекты образовательного процесса в организациях, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Психологическая поддержка и сопровождение становления личности обучающегося в условиях дополнительного образования – 4 часа (2 – теория, 2

– практика).

Мотивация достижений обучающегося в условиях дополнительного образования – 4 часа (2 – теория, 2 – практика);

3) теоретико-технологический модуль – 28 часов (16 – теория, 12 – практика).

Внешкольная организация как инновационная модель организации дополнительного образования и ресурсный центр во взаимодействии с организациями образования – 6 часа (2 – теория, 4 – практика).

Педагогический менеджмент – комплекс принципов, методов, организационных форм и технологических приемов управления образовательным процессом – 2 часа (2 – теория).

Иинновационные проекты, медиа-идеи, бизнес-инициативы как платформа формирования современной модели воспитанника в системе дополнительного образования детей – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

STEM-образование детей как фактор социализации и личностного совершенствования обучающихся – 2 часа (2 – теория).

Возможности современных технологий в развитии интеллектуальных способностей детей. Методика работы с одаренными детьми – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Акмеологический подход к системе дополнительного образования детей – 2 часа (2 – теория).

Интеграционные подходы, способствующие взаимодействию организаций общего среднего, дополнительного и инклюзивного образования детей – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Новые формы организации работы с родительской общественностью. Содержание и формы работы с детьми с особыми образовательными потребностями – 4 часа (2 – теория, 2 – практика);

4) практико-ориентированный модуль – 34 часа (12 – теория, 22 – практика).

Управление организацией образования. Основы теории управления (основы менеджмента). Организационная культура внешкольных организаций – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Методическая деятельность организаций, реализующих программы доплнительного образования детей. Реализация функциональной модели внутреннего и внешнего методического сервиса – 2 часа (2 – практика).

Организация учебно-воспитательного процесса в дополнительном образовании – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Управленческие структуры внешкольной организации – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Делопроизводство организации, реализующей программы дополнительного образования детей – 2 часа (2 – практика).

Применение компьютерных технологий. Цифровизация как важнейший компонент в структуре менеджмента организации образования – 2 часа (2 –

практика).

Обеспечение деятельности организаций разных организационно-правовых форм и форм собственности: правовые, лицензионные документы. Соблюдение финансовой дисциплины – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Научно-методическая работа по развитию профессионального мастерства педагогов дополнительного образования. Современные требования к аттестации педагогов дополнительного образования. Правила оформления портфолио – 4 часа (2 – теория, 2 – практика).

Образовательные программы нового поколения – 2 часа (2 – теория).

Межведомственное взаимодействие, использование в образовательных проектах и программах всех ресурсов социума. Защита проектов – 6 часов (6 – практика).

Всего – 80 академических часов: теория – 40, практика – 40.

Глава 4. Цель, задачи и ожидаемые результаты Программы

10. Цель Программы: создание условий для обновления знаний и совершенствования профессионального мастерства педагогов и специалистов по профилю организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей.

11. Для достижения цели Программы определены следующие задачи:

1) ознакомление слушателей с обновлениями в законодательных и нормативных правовых актах системы дополнительного образования, принципами, методами управления, с работой педагогического совета и методического объединения;

2) приобретение представления о планировании работы организации образования и внутришкольном контроле;

3) проектирование отдельных компонентов педагогической деятельности или целостного образовательного процесса в контексте конкретного учебного предмета дополнительного образования детей;

4) оказание методической и практической помощи педагогам.

12. По завершении Курса у педагогов и специалистов по профилю организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей, будут обновлены знания и совершенствованы навыки профессиональной компетентности.

По завершении Курса слушатели:

1) знают:

законодательные и нормативные правовые основы регулирования деятельности организаций образования, реализующих образовательные программы дополнительного образования для детей;

состояние и перспективы развития дополнительного образования детей в Республике Казахстан;

основы педагогического менеджмента в системе дополнительного образования детей;

антикоррупционные меры в организациях образования.

2) умеют:

пользоваться психолого-педагогическими аспектами образовательного процесса в организациях, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей;

пользоваться мотивациями достижений обучающегося в условиях дополнительного образования детей;

использовать возможности внешкольных организаций как инновационных моделей и ресурсных центров во взаимодействии с организациями образования;

применять образовательные программы нового поколения.

3) владеют:

умением создать содержательную досуговую деятельность в профилактике правонарушений среди несовершеннолетних;

интеграционными подходами, способствующими взаимодействию организаций общего среднего, дополнительного и инклюзивного образования детей;

основами управления учебно-воспитательным процессом, деятельностью методической службы;

STEM-технологией в образовательном процессе дополнительного образования детей.

Глава 5. Структура и содержание Программы

13. Структура Программы:

- 1) общие положения;
- 2) глоссарий;
- 3) тематика Программы;
- 4) цель, задачи и ожидаемые результаты Программы;
- 5) структура и содержание Программы;
- 6) организация учебного процесса;
- 7) учебно-методическое обеспечение Программы;
- 8) оценивание результатов обучения;
- 9) посткурсовое сопровождение;
- 10) список основной и дополнительной литературы.

14. Содержание Программы состоит из четырех модулей:

- 1) нормативный правовой;
- 2) психолого-педагогический;
- 3) теоретико-технологический;
- 4) практико-ориентированный.

15. Нормативный правовой модуль раскрывает вопросы по обновлению законодательной, нормативной правовой базы дополнительного образования детей, направления модернизации казахстанского образования.

Примерные темы модуля:

- 1) дополнительное образование детей в Республике Казахстан: состояние и перспективы развития;
- 2) законодательные и нормативные правовые основы регулирования деятельности организаций образования, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей;
- 3) антикоррупционные меры в организациях образования.

16. Психолого-педагогический модуль предполагает совершенствование знаний о психолого-педагогических аспектах воспитания детей, развития личности обучающегося с учетом возрастных особенностей, рассматривает проблемы межличностного общения в педагогическом коллективе и преодоление межличностных конфликтов.

Примерные темы модуля:

- 1) психолого-педагогические аспекты образовательного процесса в организациях, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей;
- 2) психологическая поддержка и сопровождение становления личности обучающегося в условиях дополнительного образования;
- 3) мотивация достижений обучающегося в условиях дополнительного образования.

17. Теоретико-технологический модуль раскрывает новые педагогические, проектные и исследовательские технологии, содержание и формы деятельности в организациях дополнительного образования, особенности их применения, основные ожидаемые результаты.

Примерные темы модуля:

- 1) внешкольная организация как инновационная модель организации дополнительного образования и ресурсный центр во взаимодействии с организациями образования;
- 2) педагогический менеджмент – комплекс принципов, методов, организационных форм и технологических приемов управления образовательным процессом;
- 3) инновационные проекты, медиа-идеи, бизнес-инициативы как платформа формирования современной модели воспитанника в системе дополнительного образования детей;
- 4) STEM-образование детей как фактор социализации и личностного совершенствования обучающихся;
- 5) возможности современных технологий в развитии интеллектуальных способностей детей. Методика работы с одаренными детьми;
- 6) акмеологический подход к системе дополнительного образования детей;

7) интеграционные подходы, способствующие взаимодействию организаций общего среднего, дополнительного и инклюзивного образования детей;

8) новые формы организации работы с родительской общественностью. Содержание и формы работы с детьми с особыми образовательными потребностями.

18. Практико-ориентированный модуль способствует совершенствованию педагогической деятельности в условиях перехода к практико-ориентированному образованию, реализации инновационных проектов, освоение которых возможно в ходе практических занятий.

Примерные темы модуля:

1) управление организацией образования. Основы теории управления (основы менеджмента). Организационная культура внешкольных организаций;

2) методическая деятельность организаций, реализующих программы дополнительного образования детей. Реализация функциональной модели внутреннего и внешнего методического сервиса;

3) организация учебно-воспитательного процесса в дополнительном образовании;

4) управленческие структуры внешкольной организации;

5) делопроизводство организации, реализующей программы дополнительного образования детей;

6) применение компьютерных технологий. Цифровизация как важнейший компонент в структуре менеджмента организации образования;

7) обеспечение деятельности организаций разных организационно-правовых форм и форм собственности: правовые, лицензионные документы. Соблюдение финансовой дисциплины;

8) научно-методическая работа по развитию профессионального мастерства педагогов дополнительного образования. Современные требования к аттестации педагогов дополнительного образования. Правила оформления портфолио;

9) образовательные программы нового поколения;

10) межведомственное взаимодействие, использование в образовательных проектах и программах всех ресурсов социума.

Глава 6. Организация учебного процесса

19. Организация учебного процесса предусматривает проведение занятий в аудиторной и дистанционной формах, а также самостоятельную работу слушателя.

20. Программа предоставляет необходимые условия для проявления творчества педагогов с применением традиционных и инновационных методов. Программа включает теоретические и практические занятия по

законодательному и нормативному правовому, научно-исследовательскому, программно-методическому, практическому обеспечению процесса функционирования и развития дополнительного образования детей и призван обеспечить целенаправленность, целостность и системность действий по совершенствованию качества дополнительного образования Республики Казахстан в соответствии с современными требованиями.

21. Образовательный процесс включает интерактивные методы обучения: дискуссии, тренинги, обсуждение видефильмов, совместное решение вопросов, защиту проектов.

22. Целевая группа слушателей Курса: педагоги и специалисты по профилю организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей, независимо от ведомственной принадлежности и форм собственности.

Глава 7. Учебно-методическое обеспечение Программы

23. Учебно-методическое обеспечение – это совокупность всех учебно-методических документов и материалов по модулям Программ, необходимых для организации и осуществления с их помощью обучения педагогов и специалистов по профилю организаций дополнительного образования.

24. Учебно-методическое обеспечение содержит следующие материалы.

- учебно-методические пособия;
- методические рекомендации для тренера/преподавателя/тьютора, слушателя;
- конспекты лекций;
- пособия по практическим занятиям;
- материалы контроля знаний, умений, навыков;
- гlossарий (справочник, словарь);
- презентационные и раздаточные материалы;
- методические материалы практических занятий;
- аудио, видео и мультимедийные материалы;
- список учебной литературы, рекомендуемой слушателям в качестве основной и дополнительной литературы и другие.

Учебно-методические комплексы могут использоваться как на бумажных носителях (книги, брошюры), так и в электронном виде.

25. Учебно-методическое обеспечение осуществляется по модулям Программы:

1) нормативный правовой модуль – законодательными и нормативными правовыми актами Республики Казахстан по вопросам образования;

2) психолого-педагогический модуль – электронными образовательными ресурсами (аудио, видеоматериалы, анимации и иллюстрации), методическими материалами тренингов и практических занятий;

3) теоретико-технологический модуль – программами по организации учебно-воспитательной работы, методическими рекомендациями по обновлению содержания образования, учебно-методическими пособиями, справочными материалами (глоссарий, справочник, словарь и др.);

4) практико-ориентированный модуль – разработками современных учебно-методических комплексов, практических занятий, мастер-классов, тренингов, презентационных материалов;

5) каждый модуль – конспектами лекций в печатном или электронном вариантах.

Глава 8. Оценивание результатов обучения

26. По завершении Курса предусматривается у педагогов и специалистов по профилю организаций, реализующих образовательные программы дополнительного образования детей, обновление, пополнение знаний и совершенствование навыков профессиональной компетентности.

27. По завершении образовательного процесса с целью контроля и оценки знаний слушателей проводятся (по выбору):

- 1) презентация проекта;
- 2) итоговое тестирование.

28. Тестовые задания по итогам Курса включают вопросы на знание:

- 1) законодательных и нормативных правовых актов системы образования;
- 2) современных подходов к управлению организацией дополнительного образования;
- 3) психолого-педагогических аспектов в процессе творческой деятельности;
- 4) инновационных технологий и методов обучения.

29. Презентация проекта по итогам Курса предусматривает защиту исследовательской работы индивидуально или в группе по изученным модулям.

30. Критерии оценки контрольной работы по итогам реализации Программы.

«Зачет» (тест: 50 процентов и выше) – педагог и специалист по профилю знает проблемную область выполненного задания, понимает первопричины решаемой проблемы, применяет знание для выполнения задания, анализирует и синтезирует подходы (методы, средства, формы, инструментарий и другие) для решения проблемы, оценивает значимость выполнения задания для решения проблем повседневной практики.

«Незачет» (тест: ниже 50 процентов) – педагог и специалист по профилю недостаточно знает проблемную область выполненного задания, не понимает первопричины решаемой проблемы, не применяет знание для выполнения задания, не умеет анализировать и синтезировать подходы (методы, средства,

формы, инструментарий и другие) для решения проблемы, низко оценивает значимость выполнения задания для решения проблем повседневной практики.

Глава 9. Посткурсовое сопровождение

31. Посткурсовое сопровождение ориентировано на решение частных задач педагога, состоит из следующих элементов: самоопределение, актуальность компетентностей, обратная связь, непрерывность. Посткурсовой период предполагает полномасштабную рефлекссию, творческий отчет об осуществляемой им деятельности после Курса.

32. В посткурсовом сопровождении деятельности педагога используются следующие формы:

- 1) результаты профессионального развития;
- 2) организация и проведение в течение первого календарного года после прохождения Курса не менее трех самостоятельных работ педагогом;
- 3) привлечение педагогов, прошедших Курс и успешно применяющих полученные знания, умения, навыки на практике, к участию в мероприятиях по обмену опытом, публичное признание их опыта (публикации в средствах массовой информации);
- 4) корректировка Программы Курса.

33. Мониторинг посткурсового сопровождения деятельности педагога проводится в течение трех лет один раз в год заочно либо в дистанционной форме.

34. Каждый слушатель после Курса готовит индивидуальный план профессионального развития и направляет творческий отчет организаторам курса.

Глава 10. Список основной и дополнительной литературы

35. Список основной и дополнительной литературы, используемой в ходе проведения учебного процесса Курса:

1) Методические рекомендации «Дополнительное образование в современных социально-экономических условиях Республики Казахстан» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2013 г.;

2) «Организация интерактивных форм обучения и обновление содержания образования в условиях дополнительного образования (научно-техническое направление: робототехника, технопарки, бизнес-инкубаторы и другие)» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2013 г.;

3) Формирование социальной компетентности разрешения конфликтных

ситуаций, толерантности и взаимодействия в многообразной культурной среде. Методическое пособие для руководителей системы образования, психологов, педагогов и социальных работников. Асылбекова Л.У. – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2013 г.;

4) «Научно-методические основы обновления содержания дополнительного образования, ориентированного на функциональную грамотность детей» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2013 г.;

5) Методические рекомендации «Интеграция деятельности организаций дополнительного образования (станций юных натуралистов, техников и др.) с программами профильной школы» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2014 г.;

6) Организация деятельности методической службы как условие развития профессиональной компетентности педагогов дополнительного образования – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2014 г.;

7) Методические рекомендации «Дополнительное образование детей в Республике Казахстан: состояние и перспективы развития» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2015 г.;

8) Методические рекомендации «Профориентационная деятельность в системе дополнительного образования детей» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2015 г.;

9) Методические рекомендации «Критерии оценки качества услуг и результативности деятельности организаций дополнительного образования, в том числе туристско-краеведческого профиля» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2016 г.;

10) Методические рекомендации «Творческое развитие детей с особыми образовательными потребностями в условиях дополнительного образования» – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2018 г.;

11) Концептуальные подходы к развитию дополнительного образования детей в Республике Казахстан – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Нур-Султан, 2019 г.;

12) Концептуальные основы воспитания в условиях реализации программы «Рухани жаңғыру», 2019 г.;

13) Менеджмент. Т.И. Есполов, Ж.Ж. Сулейменов. Алматы, 2003 г.;

14) Менеджмент. А.Б. Рахымбаев, Б.О. Сабатаева, А.Қ. Бельгибаев. «Нұр-пресс», Алматы, 2006 г.;

15) «Методические рекомендации по внедрению STEM образования», Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, Астана, 2017 г.;

16) Психология конфликта. Гришина Н.В. М., 2008 г.;

- 17) Управление образовательными системами. Т.И. Шамова, Третьяков П.И., Капустин Н.П. 2002 г.;
- 18) Психологическая школа молодежных лидеров. А.С. Чернышев. М., 2005 г.;
- 19) Педагогическая этика. Т.В. Мишаткина. Минск, 2004 г.;
- 20) Психология и этика: делового общения. В.Н. Лавриненко и др. М., 1997 г.;
- 21) Основопологающие идеи в Менеджменте. Уроки основоположников менеджмента и управленческой практики. Джек У. Дункан. М., 1996 г.;
- 22) Педагогический менеджмент: 50 ноу-хау в управлении педагогическими системами. В.П. Симонов М., 1999 г.;
- 23) Педагогический менеджмент как особый вид управленческой деятельности. А.М. Хафизова, 2005 г.